

Religijos aplink mus

N A U J I E N L A I Š K I S

I numeris

2013 m. gegužė

Religinių mažumų padėtis Lietuvoje

Religinės įvairovės didėjimas šiuolaikinėse visuomenėse tampa neatsiejama socialinės tikrovės dalimi. Kai kuriose visuomenėse religinis pliuralizmas jau susiformavęs kaip tradicija, tačiau daliai visuomenių šiuo metu tenka (arba teks artimoje ateityje) susidurti su šio reiškinio keliamais iššūkiais. Lietuvos visuomenė su religine įvairove iš naujo susidūrė prieš du dešimtmečius, žlugus Sovietų Sąjungai, kai susiformavo sąlygos religijos bei įsitikinimų laisvei.

Lietuvoje valstybinės religijos nėra. Lietuvos Respublikos teisės aktai užtikrina asmens teises, susijusias su tikėjimo ir įsitikinimų laisve: laisvę išpažinti ir skleisti savo tikėjimą, laisvę privačiai ir viešai praktikuoti savo tikėjimą ir jo mokyti. Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas nustato religinių bendruomenių bei bendrijų ir Lietuvos valstybės teisinius santykius. Valstybė pripažįsta ir remia tradicines religines bendruomenes.

Taigi, oficialiai sąlygos religinėms mažumoms gyvuoti nėra blogos. Tačiau diskriminacijos dėl religijos ir įsitikinimų Lietuvoje tyrimas, kurį 2007 m. atliko Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centras (NRTIC) kartu su Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centru Vilnius, parodė, kad apie 80 proc. Lietuvos gyventojų būdingos neigiamos nuostatos įvairių religinių bei pasaulėžiūrinių grupių atžvilgiu. Mažiausiai tokių nuostatų užfiksuota tradicinių krikščionių bendruomenių atžvilgiu (apie 14-15 proc.). Tad visuomenėje abejojama, ar tam tikroms religinėms bendruomenėms ir su religija susijusioms visuomenės grupėms priklausantiems asmenims galima pripažinti įprastines pilietines teises (žodžio, susirinkimų, teisę į darbą ir t.t.), o tai sukuria prielaidas diskriminacijai.

Dauguma Lietuvos gyventojų linkę pripažinti pilietines teises tradiciniams krikščionims (Romos katalikams, stačiatikiams, liuteronams ir kt.) (žr. 1 paveikslą), tačiau kalbant apie kitas religines bendruomenes ar pasaulėžiūras, atsiskleidžia visai kitokia perspektyva. Įdomu tai, jog kur kas mažiau linkstama pripažinti

Šis naujienlaidis finansuojamas pagal 2007–2013 m. Europos Sąjungos užimtumo ir socialinio solidarumo programą (PROGRESS).

plačiau – 6 psl.

Šiame numeryje:

Europos Žmogaus Teisių Teismas išsprendė reikšmingą bylą apie religijos vaidmenį darbovietėje

Europos Žmogaus Teisių Teismas (EŽTT) 2013 m. sausį nusprendė, kad lygybės įstatymai ir rūpinimasis saugumu turi pirmenybę prieš religijos laisvę trijuose iš keturių bylose nagrinėtų atvejų, kuriose Didžiosios Britanijos krikščionys buvo baudžiami arba nušalinami nuo pareigų dėl įsitikinimų išreiškimo darbe.

EŽTT nusprendė, kad darbdaviai nepažeidė civilinių aktų registratoriaus bei konsultanto teisių į religijos laisvę, iš kurių vienas atsisakė atlikti pareigas ir patvirtinti tos paties lyties asmenų porų civilinę partnerystę, o kitas atsisakė teikti seksualinių santykių terapijos paslaugą homoseksualiai porai.

tęsinys – 3 psl.

Lietuvos Jehovos liudytojų religinė bendrija švenčia jubiliejų

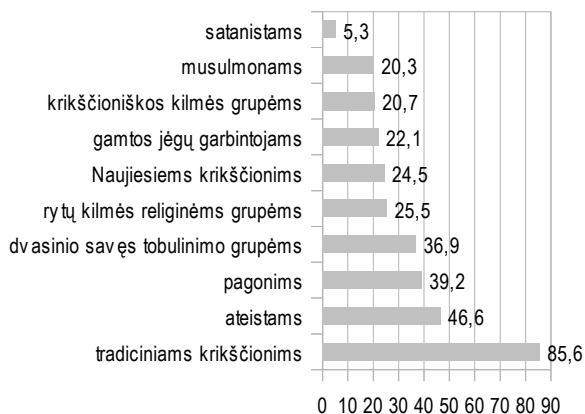
Jehovos liudytojų religinė bendrija yra didžiausia Lietuvoje tarp tradicinėmis nelaikomų religinių mažumų bendruomenių. 2012 m. šalyje buvo 53 Jehovos liudytojų bendruomenės, vienijančios šiek tiek daugiau nei 3 tūkst. narių. Visame pasaulyje, 239 šalyse, yra daugiau nei 7,5 milijono šios bendruomenės narių. Jehovos liudytojų veikla dabartinėje Lietuvos teritorijoje prasidėjo 1912 m. Klaipėdoje.

tęsinys – 4 psl.

„Ar žinote, kad...?“

- Kas penktas gyventojas Lietuvoje nėra katalikas

tęsinys – 5 psl.

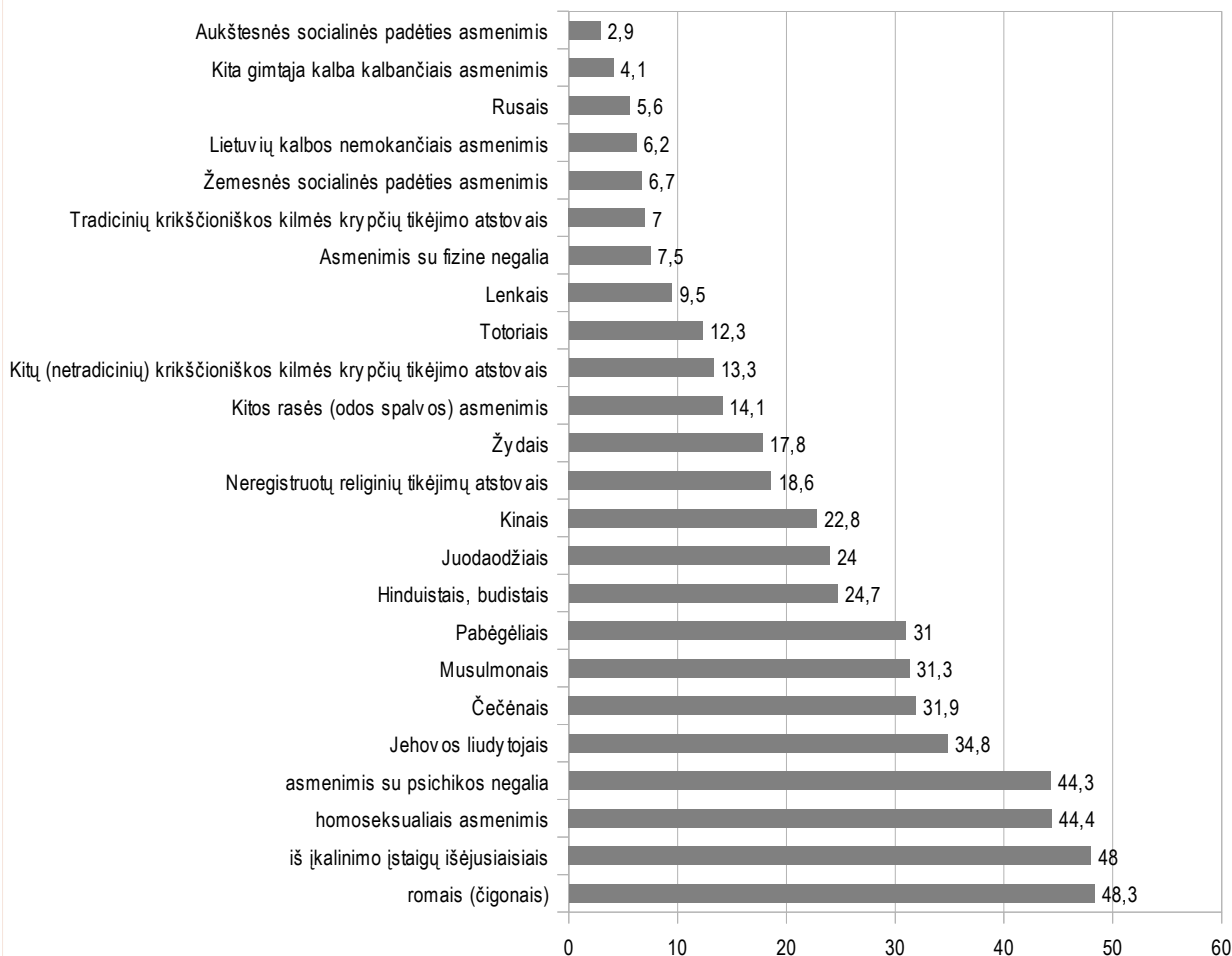

1 paveikslas. Respondentų dalis, pripažinusi pilietines teises įvairintų grupių nariams (proc.) *

dar negatyvesnio požiūrio sulaukia pagonys (pvz., Romuvos bendruomenė ir kt.), dvasinio savęs tobulinimo grupės (Gyvenimo menas, Parapsichologijos akademija, Scientologijos bažnyčia ir kt.), rytų kilmės religinės grupės (budistai, Krišnos sąmonės organizacija, Satja Sai Babos sekėjai ir kt.), naujieji krikščionys („Naujoji karta“, sekmininkai, „Tikėjimo žodis“ ir kt.), gamtos jėgų garbintojai (okulto grupės, raganos, Anastazijos pasekėjai ir kt.), krikščioniškos kilmės grupės (Jehovos liudytojai, mormonai ir kt.) bei musulmonai, kurie priskiriami tradicinėms Lietuvos religijoms. Taigi, matome, kad 85,6 proc. Lietuvos gyventojų palankumas tradiciniams krikščionims yra išskirtinis, jiems labiausiai linkstama pripažinti pagrindines pilietines teises, skirtingai nei, pvz., naujoms krikščioniškos kilmės bendruomenėms. Štai kaip pasisakė apklaustieji dėl pilietinių teisių suteikimo pastarosioms bendruomenėms:

pilietines teises netgi tokioms su tikėjimu susijusioms grupėms kaip ateistai (netikintieji, laisvamaniai). Tačiau

- turėti savo leidinius (taip pat ir viešosiose bibliotekose) – 33,5 proc. respondentų;

2 paveikslas. Su kuo iš išvardintų žmonių grupių nenorėtumėte gyventi kaimynystėje? (proc.) **

- viešai skelbti savo pažiūras (per spaudą, radiją, televiziją) – 24,0 proc.;
- rengti viešas eisenas ir dalinti savo literatūrą viešose vietose – 17,5 proc.;
- dirbti pedagoginį darbą (dirbti mokytojais) – vos 16,5 proc.;
- dirbti nekvalifikuotą darbą – net 82,3 proc.;
- užimti vadovaujančias pareigas privačiame versle – 53,7 proc.;
- užimti svarbias pareigas valstybės tarnyboje, būti Seimo nariais – 20,6 proc.;
- įsivaikinti beglobius vaikus – 25,7 proc.

Norint įvertinti religinių mažumų padėtį Lietuvoje, negalima apsieiti be jų palyginimo su kitų visuomenės mažumų grupių situacija. Bendrą kontekstą iliustruoja 2008 m. Darbo ir socialinių tyrimo instituto bei Socialinių tyrimų instituto etninių tyrimo centro duomenys. Respondentų buvo prašoma įvertinti, su kuriomis žmonių grupėmis Lietuvos gyventojai nenorėtų gyventi kaimynystėje (žr. 2 paveikslą).

Iš paveikslo matyti, kad Lietuvoje tikintieji nėra tarp socialinių grupių, patiriančių netoleranciją „lyderių“, tačiau pirmajame dešimtuose figūruoja net keturios religinės grupės. Jehovos liudytojai sulaukė mažiausiai palankumo iš visų religinių bendruomenių – 34,8 proc. apklaustųjų teigė, jog nenorėtų gyventi kaimynystėje su

šios religijos išpažinėjais. Nuo jų neatsilieka musulmonai – 31,3 proc. Taip pat į dešimtuką patenka hinduistai, budistai – 24,7 proc. Su neregistruotų religinių tikėjimų atstovais kaimynystėje nenorėtų gyventi 18,6 proc. respondentų, su žydais – 17,8 proc., su kitų (netradicinių) krikščioniškos kilmės kryptų tikėjimo atstovais – 13,3 proc., o su tradicinių krikščioniškos kilmės kryptų tikėjimo atstovais – 7 proc.

Šie duomenys iliustruoja religinių mažumų tyrinėtojų ne kartą pastebėtą tendenciją, kad Lietuvos visuomenėje į religinių mažumų atstovus dažnai žvelgiama su nepasitikėjimu, jiems klijuojama negatyvi sektos etiketė, kuri susieja šių religijų išpažinėjus su grėsmės ir pavojaus asmens gerovei reikšmėmis.

Rasa Kraulėdaitė

Išnašos

** 1 paveikslo šaltinis: 2007 m. Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centro ir Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro Vilmorus „Diskriminacija dėl religijos ir įsitikinimų Lietuvoje“ tyrimo ataskaita.*

*** 2 paveikslo šaltinis: 2008 m. Darbo ir socialinių tyrimo instituto bei Socialinių tyrimų instituto Etninių tyrimų centro „Galimų diskriminacijos apraiškų, naujai numatytų Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatyme, bei visuomenės tolerancijos įvairioms socialinėms grupėms įvertinimas ir lyginamoji analizė“ tyrimo ataskaita.*

Religinio gyvenimo Lietuvoje ir Europoje įvykiai

Žmogaus Teisių Teismas išsprendė reikšmingą bylą apie religijos vaidmenį darbovietėje

(tęsinys, pradžia 1 psl.)

Taip pat buvo atmestas skundas slaugytojos kuriai ligoninė draudė ant kaklo pasikabinti krucifiksą. Ketvirtosios apeliantės atveju, „British Airways“ tarnautoja, laikinai nušalinta nuo pareigų dėl kryželio dėvėjimo, bylą laimėjo, o jos dėl nušalinimo nuo darbo patirti nuostoliai buvo atlyginti.

„Nediskriminacijos principas prieš homoseksualius asmenis buvo apgintas“, – teigė Keith Porteous Wood, Nacionalinės pasaulietinės draugijos (*National Secular Society*) vykdytysis direktorius, kuris prieštaravo visiems apeliaciniams skundams. „Homoseksualių

asmenų teisės į sąžiningą elgesį ir lygias teises dar dešimtmečius būtų nustumtos į šalį“, jei šie du apeliaciniai skundai, susiję su tos pačios lyties partneryste, būtų buvę patenkinti, sakė jis.

Andrea Williams, kurios Krikščionių teisės centras (*Christian Legal Centre*) Londone atstovavo dviems pralaimėjusiems ieškovams, sakė, jog EŽTT Didiesiems rūmams bus teikiamas papildomas apeliacinis skundas. Jos teigimu, Teismo sprendimas leidžia vyriausybei pačiai spręsti, kas privalės laikytis „lygybės politikos, kuri skatina tos pačios lyties asmenų santykių programą, ir reikalauti ja tikėti, jos laikytis ir ją skatinti“. Šis Teismo sprendimas, pasak A. Williams, reiškia, jog Europos kompanijos turi būti atsargios balansuojant tarp darbuotojų teisių išreikšti religinius įsitikinimus darbo metu ir lygybės įstatymų, skatinančių nutraukti diskriminaciją, ypač prieš homoseksualius asmenis.

Auganti tendencija

Tendencija link griežtesnių lygybės įstatymų siekiant užkirsti kelią homoseksualių asmenų diskriminacijai sukūrė problemas religinėms grupėms, kurios laiko tos pačios lyties asmenų santykius nuodėmingais.

Katalikų Bažnyčia buvo priversta nutraukti įvaikinimo paslaugas dviejose JAV valstijose, nes atsisakė leisti įvaikinti vaikus tos pačios lyties poroms. Taip pat ir Britanijos katalikų įvaikinimo agentūra pralaimėjo teisinį mūšį dėl išimties lygybės įstatymuose.

Britanijos Ministras Pirmininkas David Cameron *Twitter* socialiniame tinklapyje pasveikino Teismą dėl teigiamo sprendimo vienos iš pareiškėjų atžvilgiu: „Džiaugiuosi, kad principas dėl religinių simbolių dėvėjimo darbe buvo paremtas – žmonės neturėtų kentėti dėl religinės diskriminacijos“. Jis ketina pateikti įstatymo projektą, kuriuo bus leidžiama dėvėti religinius simbolius darbe.

„British Airways“ darbuotojos Nadia Eweida atveju, EŽTT teisė į religinės išraiškos laisvę laikė svarbesne nei „British Airways“ norą palaikyti tam tikrą įmonės įvaizdį. Ji buvo laikinai atleista iš darbo 2006 metais, kai „British Airways“ aprangos kodas leido tik sikhų turbanus ir musulmoniškas skaras, ir grįžo į darbą po septyniolikos mėnesių, kai į sąrašą buvo įtraukti ir krikščioniški bei žydiški simboliai. „Aš labai džiaugiuosi, kad buvo apgintos krikščionių religinės teisės tiek Jungtinėje Karalystėje, tiek Europoje“, – sakė ji, pridėdama, jog yra nusivylusi kitų ieškovų situacija.

Kitoje bylos dalyje EŽTT sutiko su ligoninės vadovybės pozicija, kad slaugytojos Shirley Chaplin krucifiksas galėjo jai sukelti fizinę žalą, jei pacientas būtų už jo patraukęs ar jei krucifiksas būtų atsidūręs kontakte su atvira žaizda. Todėl buvo teigiama, kad sveikatos apsauga ir saugumas ligoninės palatoje buvo natūraliai svarbesnis nei slaugytojos noras išpažinti savo tikėjimą.

Gėjų teisės prieš tikėjimo laisvę?

Teismas taip pat manė, kad 2007 metais Islingtono rajono Londone valdžia turėjo teisę atleisti civilinių aktų registratorę Lillian Ladele dėl atsisakymo atlikti homoseksualių asmenų civilinės sąjungos ceremoniją, kuriai prieštaravo jos tikėjimas.

EŽTT taip pat atmetė santykių konsultanto Gary McFarlane apeliacinį skundą. 2008 metais jis buvo atleistas, nes, anot darbdavių, krikščioniški įsitikinimai trukdė jam atlikti pareigas, tarp kurių buvo ir sekso terapijos paslaugų teikimas homoseksualioms poroms.

Anksčiau EŽTT valstybėms narėms yra palikęs nemažą pasirinkimo laisvę spręsti religines problemas viešojoje

erdvėje. Tai leido Prancūzijos mokyklai išlaikyti reikalavimą, kad musulmonų mokiniai nedėvėtų skarų per kūno kultūros pamokas, o Italijos valstybinėms mokykloms buvo leista klasėse palikti kabėti kryžius.

Paul Lambdin, darbo teisės ekspertas Britanijos įmonėje, teigė, kad atmestų apeliacijos skundų poveikis gali pasireikšti per kitų asmenų su panašiais religiniais įsitikinimais teisėtą pašalinimą iš tam tikrų darbų.

Gregor Puppink, Europos teisės ir teisingumo centro atstovas, kuris parėmė apeliacinius skundus, teigė, kad Teismo sprendime dėl trijų apeliantų monopolistinis postmodernios ideologijos taikymas buvo svarbesnis nei individuali sąžinė ir religiniai įsitikinimai.

Pagal „Reuters“ 2013 m. sausio 15 d. publikuotą Claire Davenport straipsnį parengė Rasa Kraulėdaitė

Lietuvos Jehovos liudytojų religinė bendrija švenčia jubiliejų

(tęsinys, pradžia 1 psl.)

Kitose šalyse ši religinė organizacija buvo žinoma kiek anksčiau. Ji išsivystė iš 1870 m. JAV suburtos Pitsburgo „Biblijos tyrinėtojų“ mokymo grupės, kuriai vadovavo Charles Taze Russell.

Savo tikėjimą Jehovos liudytojai grindžia Biblija, kurią laiko patikimu žinių šaltiniu, užrašytu Dievo dvasios. Jų teologija siejasi su ankstyvosios krikščioniškosios Bažnyčios laikytu eretišku arijonų mokymu, neigusiu Jėzaus Kristaus dieviškumą ir tuo pačiu - Švenčiausiosios Trejybės doktriną. Tačiau tiems, kas tiki Jėzų, jo prisikėlimas ir mirtis laiduoja išgelbėjimą ir amžiną gyvenimą. Pasaulio istorija traktuojama kaip Dievo Jehovos grumtynės su Šėtonu dėl teisės valdyti žmoniją. Pirmasis žmogus – Adomas – nepaklūsęs Jehovos planui, todėl žmoniją teisėtai ėmė valdyti Šėtonas. Jėzus Kristus – tobulas Dievo kūrinys, žmogus – pakluso Jehovai, ir įkūrė organizaciją, kurios sekėjai yra teisėti Dievo Karalystės paveldėtojai.

Jehovos liudytojų veiklos pradžioje Lietuvoje, jie buvo žinomi kaip Biblijos studentai. Pradėję nuo Klaipėdos, platino krikščionišką literatūrą keliaudami per miestus ir kaimus. Jiems padėjo iš kitų šalių atvykę misionieriai, tad jau 1932 m. Biblijos studentų organizacija Lietuvoje buvo įregistruota teisiškai.

Teemu Konsti, Jehovos liudytojų religinės bendrijos atstovas, pažymi, kad vienas iš išskirtiniausių Jehovos liudytojų veiklos Lietuvoje bruožas, išryškėjęs nuo pat bendruomenės atsiradimo, buvo didelis dėmesys

spausdintam žodžiui. Tarpukariu Jehovos liudytojų, tuomet vadintų „biblistais“, krikščioniški leidiniai Lietuvos gyventojams buvo gerai žinomi. „Šiomis dienomis Raguvos, Mieškų, Velžio valsčiuose pradėjo platintis biblistų knygos. [...] Žmonės nusipirkę godžiai skaito, tik pyksta, kam tose knygose pragaras neigiamas“, – „**Ar žinote, kad...?**“ rašoma viename prieškarinio laikraščio (Lietuvos žinios, 1929 m. vasario 11 d.).

Įsitvirtinus totalitariniam režimui Jehovos liudytojų statusas Lietuvoje pasikeitė, jų veikla buvo smarkiai suvaržyta 50 metų. Vis dėlto, pasitraukus į pogrindį slapta ir toliau buvo rengiami susirinkimai, verčiama ir dauginama literatūra, dalinamasi religiniu mokymu su kitais. Daug liudytojų dėl savo tikėjimo buvo ištremti, tačiau svetur savo veiklos jie nenutraukė.

Teemu Konsti prideda, jog per tuos šimtą metų Lietuvoje Jehovos liudytojai ne kartą pademonstravo, kad žmogus gali likti ištikimas savo įsitikinimams netgi totalitarinio režimo akivaizdoje. Vykstant Antrajam pasauliniam karui ne vienas Klaipėdos krašto Jehovos liudytojas buvo represuotas už atsisakymą remti nacistinį režimą, keliems įvykdyta mirties bausmė. Vėliau ne vienas Jehovos liudytojas buvo įkalintas už

atsisakymą tarnauti sovietų kariuomenėje. Šiuo metu Lietuvoje Jehovos liudytojai pripažinti nukentėjusiais nuo Sovietų Sąjungos represijų. „Jehovos liudytojų elgesys koncentracijos stovyklose ir kalėjimuose atspindėjo tokias vertybes, kurios šiandieną, kaip ir anuomet, yra būtinos, kad egzistuotų demokratinė valstybė. [...] Turint omenyje, su koku brutalumu tenka susidurti svetimtaučiams ir kitokių politinių pažiūrų ar ideologijos žmonėms, šios vertybės yra gyvybiškai svarbios kiekvienam mūsų šalies piliečiui“, – pasakė Vokietijos parlamento narys Štefanus Raikė. (Sargybos bokštas, 2012 m. gruodžio 15 d.)

Nuo 1995 m. Lietuvos Jehovos liudytojų centras yra Giraitės kaime, netoli Kauno. Šiame centre vadovaujama liudytojų veikla visoje šalyje, į lietuvių kalbą verčiama krikščioniška literatūra, organizuojama naujų bendruomenės namų, vadinamų Karalystės salėmis, statyba ir renovacija. Šiuo metu šalyje jau yra 15 Jehovos liudytojų bendruomenės namų. Rengiami reguliarūs susitikimai, kurie vyksta du kartus per savaitę, o triskart metuose suvažiuojama į didesnius sambūrius.

Pagal Jehovos liudytojų religinės bendrijos ir Religija.lt informaciją parengė Rasa Kraulėdaitė

„Ar žinote, kad...?“

(tęsinys, pradžia 1 psl.)

- Musulmonai Lietuvoje gyvena jau šešis šimtus metų.
- Didžiausia religinė bendruomenė tarp tradicinėmis nelaikomų religinių mažumų Lietuvoje yra Jehovos liudytojai.
- 2011 m. Lietuvos gyventojų surašymo duomenimis, per pastaruosius 10 metų Lietuvoje labiausiai augo Romuvos religinė

bendruomenė: ji padidėjo daugiau nei keturis kartus.

- Lietuvoje tradicinėmis laikomos devynios religinės konfesijos: lotynų apeigų katalikų (Romos katalikų), graikų apeigų katalikų, evangelikų liuteronų, evangelikų reformatų, ortodoksų krikščionių (Maskvos patriarchatas), sentikių, judėjų, musulmonų sunitų ir karaimų.
- Mažiau nei 0,5 proc. gyventojų priklauso religinėms bendruomenėms, kurios nėra laikomos tradicinėmis.

Naujųjų religijų tyrimų ir
informacijos centras

Progress
Programme

LYGIŲ GALIMYBIŲ
KONTROLIERIAUS TARNYBA

UŽ ĮVAIROVĘ
PRIEŠ DISKRIMINAVIMĄ

Šis naujienlaiškis finansuojamas pagal 2007–2013 m. Europos Sąjungos užimtumo ir socialinio solidarumo programą (PROGRESS).

Šią programą įgyvendina Europos Komisija. Programa sukurta siekiant finansiškai paremti užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių srities Europos Sąjungos tikslų įgyvendinimą ir taip prisidėti prie strategijoje „Europa 2020“ nustatytų šios srities tikslų įgyvendinimo.

Septynerius metus trunkanti programa skirta visiems suinteresuotiesiems subjektams, kurie gali padėti rengti tinkamus ir veiksmingus užimtumo ir socialinės srities teisės aktus ir politiką 27 ES valstybėse narėse, ELPA ir EEE šalyse, ES šalyse kandidatėse ir narystės ES siekiančiose šalyse.

Daugiau informacijos rasite
<http://ec.europa.eu/progress>

Naujienlaiškio redakcinė kolegija

Rasa Kraulėdaitė, doc. dr. Milda Ališauskienė, Donatas Glodenis

Kontaktai: el. p. info@religija.lt, tel. 8 686 13183, 8 685 44611

Pastaba:

Naujienlaiškio turinys atspindi dotacijos Gavėjo, bet ne Europos Komisijos ar jos institucijų požiūrį. Europos Komisija neatsako už medžiagos turinį bei už galimą informacijos panaudojimą.